

ТЕМА 1. ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Мета вивчення теми

Розглянути стан пожежної безпеки на підприємствах України, оцінити вплив воєнних дій на пожежну безпеку на території країни, ознайомитися з законодавчою та нормативною базою забезпечення пожежної безпеки, засвоїти основні поняття та визначення.

План

1. Проблема дотримання пожежної безпеки на підприємствах України, вплив воєнних дій.
2. Законодавча та нормативна база забезпечення пожежної безпеки. Відповідальність за порушення вимог законодавства з питань пожежної безпеки.
3. Основні поняття та визначення пожежної безпеки.

1 Проблема дотримання пожежної безпеки на підприємствах України, вплив воєнних дій

Щорічно на планеті виникає приблизно 7 мільйонів пожеж. У 2020-2022 р.р. в Україні згоріла більша площа землі, ніж у всіх країнах ЄС, головним чином через великі пожежі у 2020 році та російське вторгнення у 2022-му. Повномасштабне вторгнення Росії на територію України призвело до сплеску ландшафтних пожеж, спричинених вибухами боєприпасів за відносно сухої погоди. За даними Сергія Зібцева, директора Регіонального Східноєвропейського центру моніторингу пожеж, до середини осені 2022 року такі пожежі охопили близько 2,4 млн гектарів, включно з 330 тис. га лісового фонду. Зокрема, згоріли тисячі гектарів лісу в національних природних парках «Кремінські ліси», «Святі гори», «Білобережжя Святослава», Чорнобильському біосферному заповіднику [1]. Лісові пожежі призводять до забруднення довкілля та спричиняють викиди парникових газів. Зокрема, за 214 днів війни на тимчасово окупованих територіях та в зонах бойових дій лісові пожежі охоплювали площу 49,6 тис га, спричинивши викиди CO₂ обсягом 14 336 тис т [2]

За даними Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту [3], підрозділами територіальних органів ДСНС упродовж 3 місяців 2023 року в Україні зареєстровано 14 171 пожежу. У табл. 1 наведено статистичні показники стану з пожежами в Україні за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року [3]. На рис. 1 наведено ранжування регіонів України за кількістю пожеж за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року [3].

Таблиця 1 – Статистичні показники стану з пожежами в Україні за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року*

№ з/п	Назва показників	2023 рік	2022 Рік	Тенденція по країні, +/-, у %	% від загальної кількості
Загальні дані про пожежі					
1	Кількість пожеж (од.)	14171	26018	-45,5	-
2	Збитки прямі (тис. грн)	7401873	4055950	82,5	-
3	Збитки побічні (тис. грн)	16966286	8711001	94,8	-
4	Загинуло людей унаслідок пожеж	565	608	-7,1	-
	– у т.ч. дітей і підлітків до 18 років	15	11	36,4	2,7
5	Загинуло людей унаслідок пожеж у містах	305	308	-1,0	54,0
6	Загинуло людей унаслідок пожеж у селах	260	300	-13,3	46,0
7	Травмовано людей на пожежах	440	519	-15,2	-
	– у т.ч. дітей та підлітків до 18 років	41	39	5,1	9,3
	– у т.ч. у містах	309	351	-12,0	70,2
8	Знищено, пошкоджено будівель і споруд (од.)	7630	8425	-9,4	-
9	Знищено, пошкоджено техніки (од.)	1126	1319	-14,6	-
10	Загинуло людей унаслідок пожеж, на 100 тис. населення	1,4	1,5	-6,7	-
11	Кількість пожеж на 10 тис. населення	3,4	6,3	-46,0	-
12	Збитки прямі на 10 тис. населення (тис. грн)	1799,6	976,0	у 1,8 рази	-
13	Кількість пожеж у містах	7855	12773	-38,5	55,4
14	Кількість пожеж у селах	6316	13226	-52,2	44,6
15	Кількість пожеж на об'єктах, на яких здійснюється державний нагляд (контроль)	725	770	-5,8	5,1
	– у т.ч. на підприємствах, в організаціях, закладах	725	764	-5,1	5,1
Об'єкти пожеж					
1	Будівлі виробничого призначення	214	214	0,0	1,5
2	Будівлі об'єктів торгівлі і харчування	175	226	-22,6	1,2
3	Соціально-культурні, громадські та адміністративні споруди	156	202	-22,8	1,1
4	Споруди сільськогосподарського призначення	95	24	у 4,0 рази	0,7
5	Будинки та споруди житлового призначення	7370	8652	-14,8	52,0
	– у т.ч. житлові будинки	4849	5379	-9,9	34,2
6	Природні екосистеми	42	85	-50,6	0,3
7	Відкриті території	4946	15143	-67,3	34,9
8	Транспортні засоби	615	825	-25,5	4,3
9	Інші об'єкти	558	647	-13,8	4,0
Об'єкти пожеж					
1	Будівлі виробничого призначення	214	214	0,0	1,5
2	Будівлі об'єктів торгівлі і харчування	175	226	-22,6	1,2
3	Соціально-культурні, громадські та адміністративні споруди	156	202	-22,8	1,1
4	Споруди сільськогосподарського призначення	95	24	у 4,0 рази	0,7
5	Будинки та споруди житлового призначення	7370	8652	-14,8	52,0
	– у т.ч. житлові будинки	4849	5379	-9,9	34,2
6	Природні екосистеми	42	85	-50,6	0,3
7	Відкриті території	4946	15143	-67,3	34,9
8	Транспортні засоби	615	825	-25,5	4,3
9	Інші об'єкти	558	647	-13,8	4,0
Причини виникнення пожеж					
1	Підвал	373	460	-18,9	2,6
2	Несправність виробничого обладнання	42	9	у 4,7 рази	0,3
3	Порушення правил ПБ при влаштуванні та експлуатації електроустановок	2648	2684	-1,3	18,7
4	Порушення правил ПБ при влаштуванні та експлуатації печей, ТГ агрегатів та установок	1790	2074	-13,7	12,6
5	Необережне поводження з вогнем	6668	17948	-62,8	47,1
6	Пустощі дітей з вогнем	50	52	-3,8	0,4
7	Порушення технологій виробництва та правил експлуатації транспортних засобів	442	560	-21,1	3,1
8	Вибухи, внаслідок бойових дій	1302	1299	0,2	9,2
9	Інші причини	856	932	-8,2	6,0

***Примітки:**

- 1) без урахування пожеж, що виникли на об'єктах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, що відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.12.03 № 2030 здійснюють їх облік самостійно;
- 2) без урахування пожеж, що виникли на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей і територіях Автономної Республіки Крим та міста Севастополь;
- 3) без урахування пожеж, що виникли на територіях окремих регіонів України, що зазнали впливу російської військової агресії станом на 01 квітня 2023 року.

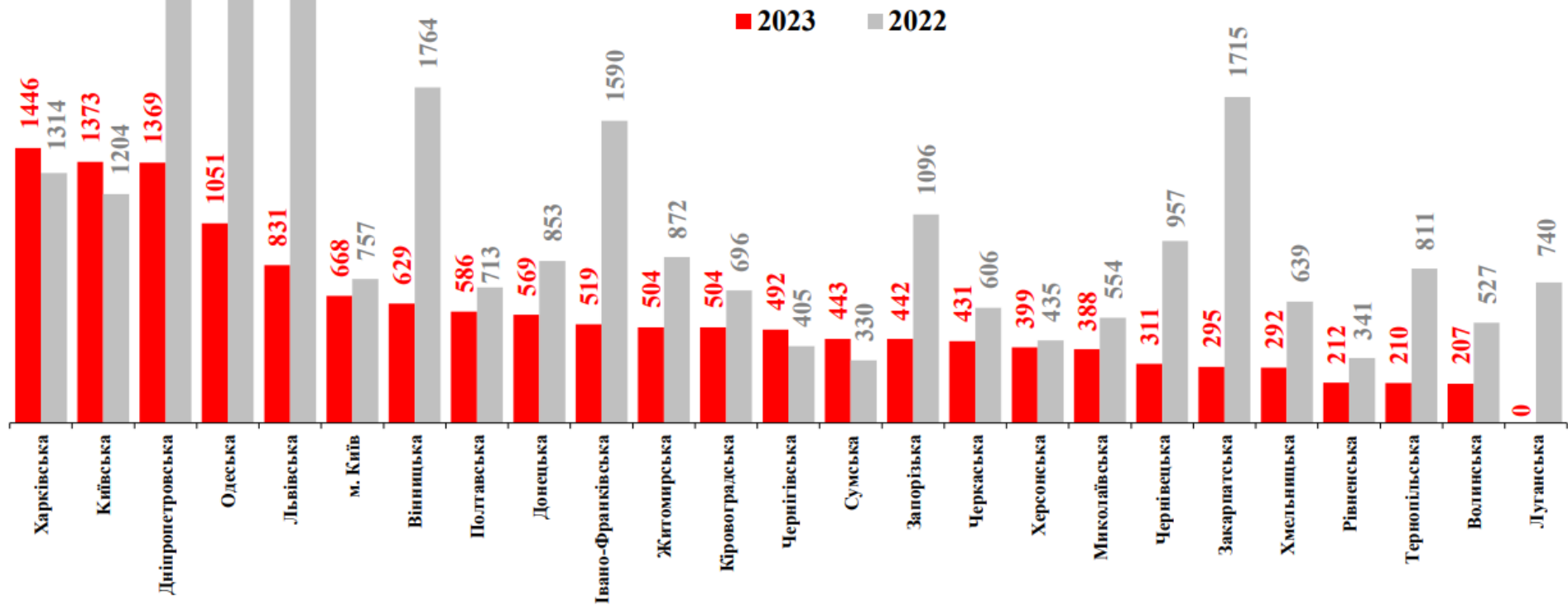

Рисунок 1 – Ранжування регіонів України за кількістю пожеж за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року

Порівняно з аналогічним періодом 2022 року кількість пожеж зменшилася на 45,5 %; збільшення кількості пожеж спостерігається тільки у будинках і спорудах сільськогосподарського призначення (збільшення у 4,0 рази). Унаслідок пожеж загинуло 565 людей, у тому числі 15 дітей; 440 людей отримали травми, у тому числі 41 дитина.

Матеріальні втрати від пожеж склали 24 млрд 368 млн 159 тис. грн (із них прямі збитки становлять 7 млрд 401 млн 873 тис. грн; побічні – 16 млрд 966 млн 286 тис. грн). Щодня в 2023 р. в Україні, в середньому, виникало 157 пожеж, матеріальні втрати від яких склали 270 млн 757 тис. гривень. У цей період кожного дня внаслідок пожеж гинули 6 людей і 4 людини отримували травми, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 84 будівлі (споруди) і 12 одиниць техніки. Оцінено, що прямі збитки від однієї пожежі становили у 2023 році приблизно 522 тис. гривень.

Також з рис. 1 видно, що відбувається загальне зменшення кількості пожеж в Україні (-45,5 %) за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року, але при цьому відбувається їх збільшення у Сумській (+34,2 %), Чернігівській (+21,5 %), Київській (+14,0 %) та Харківській (+10,1 %) областях. Відомо, що на розподіл кількості пожеж суттєво вплинуло інтенсивність бойових дій у межах окремих регіонів України, їх часткова окупація російськими збройними формуваннями, а також переміщення населення та промислових потужностей зі східних регіонів на захід країни.

Ранжування основних причин виникнення пожеж за кількістю людей, загиблих унаслідок пожеж, упродовж 3 місяців 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року наведено на рис. 2.

З наведених даних видно, що порівняно з аналогічним періодом 2022 року спостерігається збільшення кількості загиблих людей унаслідок пожеж, причиною яких стали:

- підпали (збільшення у 2,0 рази);
- пустощі дітей з вогнем (збільшення у 2,0 рази);
- порушення правил пожежної безпеки при влаштуванні та експлуатації електроустановок (+19,2 %).

Аналіз статистичних даних показав, що зменшення кількості загиблих спостерігається з наступних причин виникнення пожеж:

- порушення правил улаштування та експлуатації печей, теплогенеруючих агрегатів та установок (-14,5 %);
- вибухів (входить до групи «Інші пожежі») (-13,8 %);
- необережного поводження з вогнем (-13,1 %).

Аналіз осіб, що загинули під час пожеж, показав, що найбільша частка випадків припадає на пенсіонерів та безробітних, віком від 60 років і старше та 40-60 років відповідно. Розподіл кількості загиблих унаслідок пожеж людей за соціальним статусом за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року наведено у табл. 2.

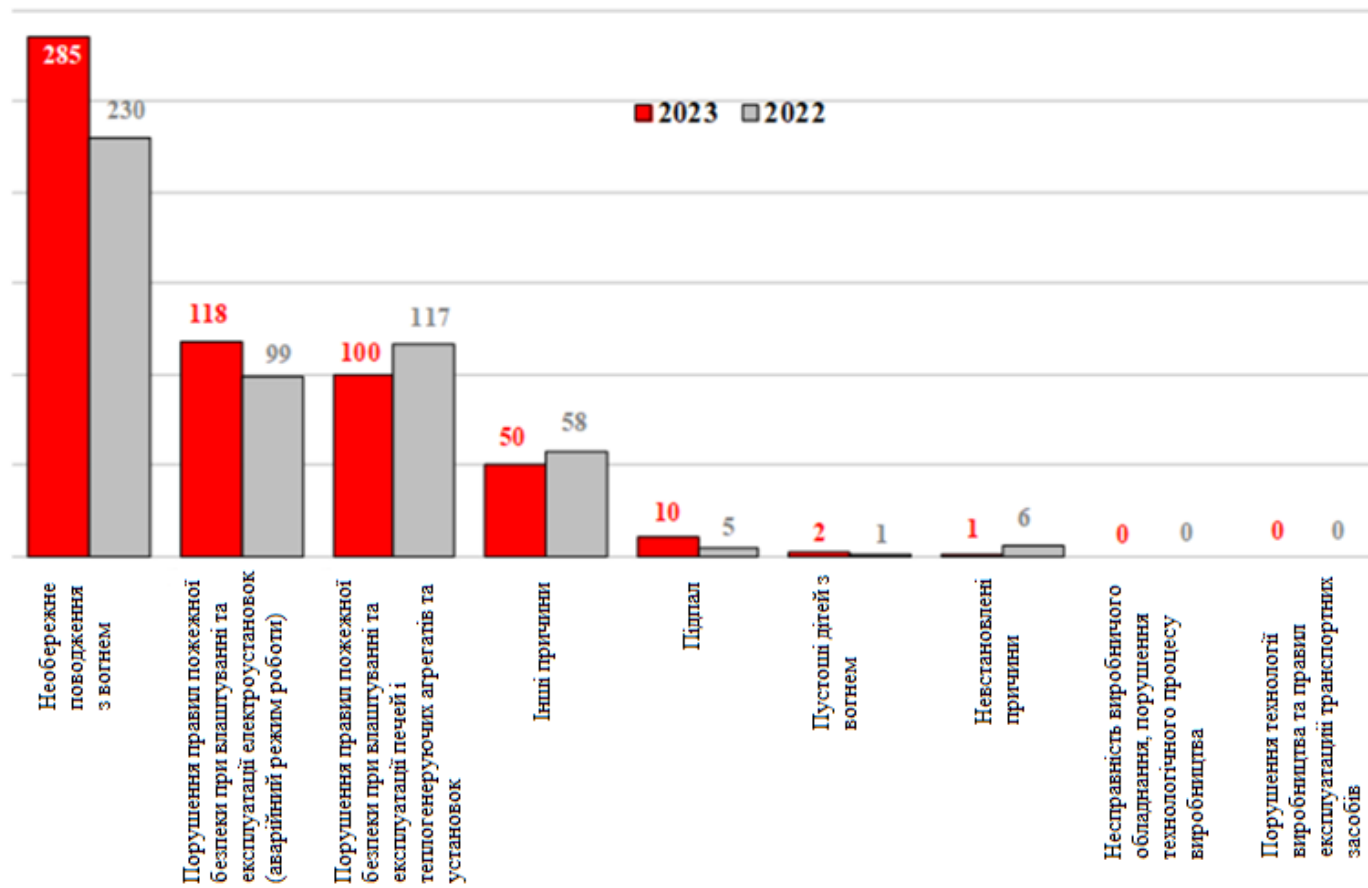

Рисунок 2 – Ранжування основних причин виникнення пожеж за кількістю людей, загиблих унаслідок пожеж, за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року

Таблиця 2 – Розподіл кількості загиблих унаслідок пожеж людей за соціальним статусом за 3 місяці 2023 року порівняно з аналогічним періодом 2022 року

№ з/п	Соціальний статус загиблого	Кількість загиблих		+/-, у %	Питома вага, %
		2023	2022		
1	Пенсіонер	291	313	-7,0	51,5
2	Безробітний	145	175	-17,1	25,7
3	Робітник	38	34	11,8	6,7
4	Особа без певного місця проживання	13	7	85,7	2,3
6	Дитина дошкільного віку (до 6 років)	8	6	33,3	1,4
7	Домогосподарка	5	4	25,0	0,9
8	Студент	0	0	0	0,0
9	Соціальний статус не вказано	65	69	-5,8	11,5
Всього в Україні:		565	608	-7,1	–

2 Законодавча та нормативна база забезпечення пожежної безпеки. Відповідальність за порушення вимог законодавства з питань пожежної безпеки

Правовою основою діяльності в галузі пожежної безпеки є Конституція України, *Кодекс цивільного захисту України* та інші закони України, постанови Верховної Ради України, укази та розпорядження Президента України, дикрети, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, рішення органів державної виконавчої влади, місцевого та регіонального самоврядування, прийняті в межах їх компетенції. Забезпечуючи пожежну безпеку на підприємстві необхідно керуватись *Правилами пожежної безпеки в Україні*.

Кодекс цивільного захисту України

Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, та визначає повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, права та обов'язки громадян України, іноземців та осіб без громадянства, підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності [4].

Відповідно до статті 55 Кодексу обов'язок із забезпечення пожежної безпеки покладається:

- на власників та керівників суб'єктів господарювання;
- на органи архітектури, замовників, забудовників, проектні та будівельні організації під час проектування та забудови населених пунктів, будівництва будівель і споруд;
- в жилих приміщеннях державного, комунального, громадського житлового фонду, фонду житлово-будівельних кооперативів – на квартиронаймачів і власників квартир, а в жилих приміщеннях приватного житлового фонду та інших спорудах, приватних житлових

будинках садибного типу, дачних і садових будинках з господарськими спорудами та будівлями – на їх власників або наймачів, якщо це обумовлено договором найму.

Кодексом регулюються наступні питання:

- початок роботи новоутворених підприємств та використання суб'єктом господарювання об'єктів нерухомості;
- визначення видів пожежної охорони та встановлення завдань охоронним службам;
- державний нагляд у сфері пожежної безпеки;
- підстави для зупинення роботи підприємств, об'єктів, діляниць, механізмів, устаткування, транспортних засобів тощо.
- визначення повноважень центрального органу виконавчої влади, який здійснює нагляд у цій сфері, в тому числі і порядок видачі ним приписів, постанов і розпоряджень.

Правила пожежної безпеки в Україні

Правила встановлюють загальні вимоги з пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій, іншого нерухомого майна, обладнання, устаткування, що експлуатуються, будівельних майданчиків, а також під час проведення робіт з будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення будівель та споруд.

Вимоги цих Правил не поширюються на підземні споруди промислового призначення; метрополітени (крім об'єктів комерційного, торговельного та соціально-побутового призначення); тунелі; об'єкти виробництва, зберігання та утилізації вибухових і радіоактивних речовин й засобів підривань; плавучі споруди; нафто-, газо-, продуктопроводи; лісові масиви.

Ці Правила є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання, органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах [5].

Нормативно-правові акти, що регламентують основні вимоги пожежної безпеки для підприємств, виходячи із сфери їх дії:

- ДСТУ 8828:2019 Пожежна безпека. Загальні положення.
- Правила улаштування електроустановок, затверджені наказом Міністерства енергетики від 21.07.2017 №476;
- Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів, затверджені наказом Міністерства енергетики від 25.07.2006 № 258;
- НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок»;
- НАПБ В.01.056-2013/111 «Правила будови електроустановок. Пожежна безпека електроустановок. Інструкція»;
- Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників, затверджені наказом МВС від 15.01.2018 № 25;
- ДБН В. 2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту»;

- ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги»;
- ДСТУ ISO 23601:2019 «Ідентифікація безпечності. Знаки на планах евакуації»;
- ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки»;
- ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».
- ДСТУ EN 62305-1:2012 Захист від блискавки. Частина 1. Загальні принципи (EN 62305-1:2011, IDT);
- ДСТУ IEC 62305-2:2012 Захист від блискавки. Частина 2. Керування ризиками (IEC 62305-2:2010, IDT);
- ДСТУ 2273:2006 Протипожежна техніка. Терміни та визначення основних понять
- ДСТУ 4500-3:2008 Вантажі небезпечні. Класифікація
- ДСТУ 4500-5:2005 Вантажі небезпечні. Маркування

Перелік основних документів з питань пожежної безпеки, які повинні бути на підприємстві [6]:

- Декларації відповідності матеріально-технічної бази вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;
- Документація про визначення категорій щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою», а також класів зон згідно з «Правилами будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок» для всіх будівель і приміщень виробничого, складського призначення і для зовнішніх виробничих і складських дільниць, які необхідно позначати на вхідних дверях до приміщення, а також у межах зон усередині приміщень та ззовні;
- Наказ по підприємству про призначення відповідального з пожежної безпеки;
- Наказ про введення протипожежного режиму на підприємстві;
- Наказ про визначення спеціальних місць для куріння;
- Наказ про порядок проведення навчання, перевірки знань із питань пожежної безпеки та інструктажів;
- Програма проведення вступного інструктажу;
- Програма проведення повторного інструктажу;
- Журнали проведення вступного і повторного інструктажів з пожежної безпеки;
- Журнал реєстрації інструктажів із питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях;
- Технічний звіт із протоколами заміру опору ізоляції і перевірки спрацювання приладів захисту електричних мереж та електроустановок;

- Документ щодо визначення необхідної кількості первинних засобів пожежогасіння окремо для кожного поверху та приміщення;
- Паспорти на вогнегасники, сертифікати на продукцію протипожежного призначення, копії ліцензій підрядних організацій тощо.
- Журнал обліку вогнегасників;
- Договір з пунктом технічного обслуговування вогнегасників;
- Журнал обліку перевірок джерел зовнішнього протипожежного водопостачання;
- Журнал обліку технічного обслуговування пожежних кран-комплектів;
- Інструкції з пожежної безпеки, згідно профілю підприємства;
- Акти введення в експлуатацію (оцінки відповідності) систем протипожежного захисту (пожежної сигналізації, автоматичного пожежогасіння, димовидалення, оповіщення про пожежу тощо);
- Договори на технічне обслуговування систем протипожежного захисту;
- Плани евакуації;
- План реагування на надзвичайні ситуації;
- Інструкція, що визначає дії персоналу щодо забезпечення безпечної та швидкої евакуації людей, за якою не менше одного разу на півроку мають проводитися практичні тренування всіх залучених працівників (для об'єктів з масовим перебуванням людей);
- Порядок відмикання електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту), зупинення транспортувальних пристроїв, агрегатів, апаратів, перекриття сировинних, газових, парових та водяних комунікацій, зупинення систем вентиляції в аварійному та суміжних з ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимового захисту) та здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимленню будинку.

Згідно з діючим законодавством передбачені адміністративна та кримінальна **відповідальності за порушення вимог законодавства** з питань пожежної безпеки [7].

Адміністративна відповідальність у межах Кодексу про адміністративні правопорушення настає за порушення встановлених законодавством вимог пожежної та техногенної безпеки, а також використання протипожежної, аварійно-рятувальної або іншої спеціальної техніки або засобів протипожежного захисту не за призначенням [7,8]. Адміністративна відповідальність передбачена статтею 175 КУпАП полягає у накладенні адміністративного стягнення (штраф) на громадян від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб та фізичних осіб-підприємців – від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Відповідно до Кримінального кодексу України порушення встановлених законодавством вимог пожежної або техногенної безпеки, якщо воно спричинило виникнення пожежі або аварії, якою заподіяно шкоду здоров'ю людей або майнову шкоду у великому розмірі, – карається штрафом від однієї тисячі до чотирьох тисяч двадцяти НМДГ або виправними роботами на строк

до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк (ст. 270 КК України) [9]. Те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей, *майнову шкоду* в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, – карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Майнова шкода вважається заподіяною у великих розмірах, якщо прямі збитки становлять суму, яка в триста і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а в особливо великих розмірах – якщо прямі збитки становлять суму, яка в тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [9].

За те саме діяння, якщо воно спричинило загибель людей, майнову шкоду в особливо великому розмірі або інші тяжкі наслідки, особа карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Зупинення підприємства у зв'язку із порушеннями правил та норм пожежної безпеки відбувається лише за рішенням адміністративного суду у разі звернення уповноваженого державного органу. Таке рішення може бути прийняте на основі аналізу стану виробничої діяльності підприємства та встановлення ним правопорушення, що може завдати шкоду життю та здоров'ю людей. Згідно ст. 70 Кодексу цивільного захисту України [4] правовими підставами для звернення уповноваженого органу до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення роботи підприємств, об'єктів, окремих виробництв, цехів, дільниць, експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів є:

- недотримання вимог пожежної безпеки, визначених цим Кодексом, іншими нормативно-правовими актами, нормами і правилами;
- порушення вимог пожежної безпеки, передбачених нормами і правилами, під час будівництва приміщень, будівель та споруд виробничого призначення;
- випуск і реалізація вибухопожежонебезпечної продукції та продукції протипожежного призначення з відхиленням від вимог, визначених нормативно-правовими актами або без даних щодо відповідності такої продукції вимогам пожежної безпеки;
- нездійснення заходів щодо захисту персоналу від шкідливого впливу ймовірних надзвичайних ситуацій;
- відсутність на виробництвах, на яких застосовуються небезпечні речовини, паспортів (формулярів) на обладнання та апаратуру або систем із забезпечення їх безперебійної (безаварійної) роботи;
- невідповідність кількості засобів індивідуального захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин нормам забезпечення ними працівників суб'єкта господарювання, їх непридатність або відсутність;
- порушення правил поведінки з небезпечними речовинами;
- відсутність або непридатність до використання засобів індивідуального захисту в осіб, які здійснюють обслуговування об'єктів підвищеної небезпеки, а також в осіб, участь яких у ліквідації наслідків

надзвичайної ситуації передбачена планом локалізації і ліквідації аварій та їх наслідків;

- відсутність на об'єкті підвищеної небезпеки диспетчерської служби або її неготовність до виконання покладених на неї завдань, у тому числі через відсутність відповідних документів, приладів, обладнання або засобів індивідуального захисту;

- неготовність до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, засобів цивільного захисту, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб'єктів господарювання;

- проведення робіт з будівництва будинків та споруд, розміщення інших небезпечних об'єктів, інженерних і транспортних комунікацій, які порушують встановлений законодавством з питань техногенної безпеки порядок їх проведення або проведення яких створює загрозу безпеці населення, суб'єктам господарювання, обладнанню та майну, що в них перебувають.

3 Основні поняття та визначення пожежної безпеки

Вогонь – об'ємна мінлива композиція розжарених речовин, які перебувають у процесі горіння.

Вогнище – сукупність горючих матеріалів і (або) продуктів згорання і (або) конструктивних елементів, якими обмежено простір, де відбувається горіння.

Вогнегасна речовина – речовина або однорідна суміш, за своїми фізико-хімічними властивостями придатна до застосування в технічних засобах задля припинення горіння.

Гасіння (вогню) – фізична і (або) хімічна дія на вогонь задля припинення горіння.

Горіння – екзотермічний процес, який охоплює окисно-відновні перетворення речовин і (або) матеріалів і характеризується наявністю летких продуктів і (або) світлового випромінювання.

Дим – видима аерозольна складова летких продуктів згорання.

Жевріння – горіння зі світловим випромінюванням без утворення полум'я.

Загроза виникнення пожежі – ситуація на об'єкті, за якої ймовірність виникнення пожежі перевищує нормоване допустиме значення.

Звуглювання – утворювання карбонізованого залишку внаслідок піролізу чи неповного згорання органічної речовини або матеріалу.

Індивідуальний пожежний ризик – кількісна характеристика можливості реалізації пожежної небезпеки, яка може привести до загибелі людини в результаті впливу небезпечних чинників пожежі.

Ймовірність виникнення пожежі – чисельна характеристика ступеня можливості появи достатніх умов виникнення пожежі.

Ймовірність впливу небезпечних чинників пожежі – числова характеристика ступеня можливості впливу небезпечних чинників пожежі із заданими значеннями їх параметрів.

Комплекс протипожежного захисту – сукупність технічних засобів на об’єкті (систем протипожежного захисту, систем внутрішнього та зовнішнього протипожежного водопроводу, первинних засобів пожежогасіння, засобів індивідуального захисту та рятування людей) та заходів щодо забезпечення евакуації людей, обмеження поширення пожежі, обслуговування об’єкта захисту пожежно-рятувальними підрозділами, безпеки пожежно-рятувальних підрозділів, що призначені для захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від впливу пожежі.

Небезпечний чинник пожежі – прояв пожежі, що призводить чи може призвести до опіків, отруєння леткими продуктами згорання або піролізу, травмування чи гибель людей і (або) до заподіяння матеріальних, соціальних, екологічних збитків.

Об’єкт захисту – споруда, будівля, приміщення, технологічна установка, процес, транспортний засіб, виріб або їх сукупність, а також населений пункт, що потребують застосування засобів та способів для запобігання виникнення, розвитку та ліквідації пожежі. До складу об’єкта захисту входить і людина.

Піроліз – незворотний процес термічного розкладання речовини або матеріалу.

Полум’я – вогонь, до складу якого входять аерозольні і (або) газоподібні речовини, що випромінюють світло.

Попіл, зола – твердий дисперсний неорганічний залишок, який утворюється в результаті повного згорання органічної речовини або матеріалу.

Пожежа – позарегламентний процес знищення або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для живих істот і довкілля.

Підпал – вчинення зловмисних дій, якими спричинено виникнення пожежі.

Причина пожежі – обставина, дія, процес, що безпосередньо спричинює виникнення пожежі.

Протипожежна техніка; пожежна техніка – технічні засоби, призначені для запобігання, локалізування та ліквідування пожеж, захисту людей, матеріальних цінностей та довкілля від діяння небезпечних чинників пожежі, провадження пожежно-рятувальних робіт (ДСТУ 2273).

Первинний засіб пожежогасіння – технічний засіб, речовина, матеріал або їх комплекс, придатний (-а) до використання людиною для локалізування і (або) ліквідування пожежі на її початковій стадії.

Пожежна безпека – відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожежі та пов’язаної з нею можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю.

Пожежна безпека об’єкта – стан об’єкта, за якого ймовірність виникнення і розвитку пожежі та ймовірність впливу небезпечних чинників пожежі не перевищують унормованих допустимих значень.

Пожежна небезпека об’єкта – сукупність чинників, які зумовлюють можливість виникнення і (або) розвитку пожежі на об’єкті.

Протипожежні вимоги – переліки інженерно-технічного устаткування та організаційних заходів, необхідних для запобігання виникненню чи розвитку пожежі та для її гасіння.

Протипожежний стан об'єкта – стан об'єкта, характеризований частотою виникнення пожеж та рівнем збитків від них, частотою виникнення загорянь, а також травм, отруєнь і загибелі людей, рівнем реалізації вимог пожежної безпеки, рівнем готовності особового складу пожежних підрозділів та добровільних пожежних формувань, а також протипожежної пропаганди.

Протипожежний режим об'єкта – комплекс установлених норм поведінки людей, правил виконання робіт та експлуатування об'єкта, спрямованих на забезпечення його пожежної безпеки.

Пожежний нагляд – вид державної наглядової діяльності, що полягає в тому, щоб здійснювати нагляд за виконанням встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Пожежно-технічне обстежування – основна форма здійснювання пожежного нагляду на об'єктах, спрямована на усунення порушень, підвищення рівня пожежної безпеки.

Пожежогасіння; гасіння пожежі – дії, спрямовані на припинення горіння у вогнищі пожежі, обмеження впливу небезпечних чинників пожежі та усунення умов для її самочинного повторного виникання.

Пожежно-рятувальні роботи – дії щодо евакуювання людей та інших живих істот, які не можуть самостійно залишити зону можливого впливу небезпечних чинників пожежі, а також надання їм долікарської допомоги.

Рівень пожежної безпеки – кількісна оцінка збитків, яких запобігли при імовірній пожежі.

Сажа – тонкодисперсна аморфна речовина, яка осідає під час горіння органічної речовини чи матеріалу і (або) після його припинення.

Світіння – безполуменеве горіння матеріалу (речовини) в твердій фазі з видимим випромінюванням світла із зони горіння.

Система управління пожежною безпекою об'єкта захисту – сукупність заходів суб'єкта управління з обстеження, аналізу й оцінки стану пожежної безпеки об'єкту захисту, прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень для забезпечення пожежної безпеки об'єкта захисту.

Система запобігання пожежі – сукупність засобів та організаційних заходів, призначених для створювання умов, за яких ймовірність виникнення пожежі не перевищує унормоване допустиме значення.

Тління – горіння без видимого світлового випромінювання.

Технічний засіб пожежогасіння – одиниця протипожежної техніки, призначена для зберігання та застосовування вогнегасної речовини.

Умови виникнення пожежі – сукупність обставин, дій, процесів, що призводять до пожежі.

Шкода від пожежі – матеріальні втрати, збитки, людські жертви, зокрема травми, отруєння, гибель людей, пов'язані з пожежою.